

Muzeul Județean Satu Mare

Nobilimea românească din Transilvania

*

Az erdélyi román nemesség

Coordonator: Marius Diaconescu

Studiu introductiv: Ioan Drăgan

Editura Muzeului Sătmărean

Satu Mare

1997

Dragoș, legendarul erou maramureșean care a descălecat Țara Moldovei¹ a ieșit de mult din spațiul cronicilor și a resuscitat interesul istoricilor pentru identificarea lui cu personajele cunoscute ale istoriei Maramureșului din agitatul veac al XIV-lea. Pentru mulți problema se părea a fi definitiv rezolvată, transferând disputa istoriografică în spațiul unei cronologii cât mai exacte posibil. Și totuși, persoana enigmaticului "vânător de zimbri și întemeietor de țară românească" vrea să rămână învăluit în izul sacru de legendă care l-a consacrat peste veacuri.

Există câteva teorii în istoriografie cu privire la identitatea lui Dragoș, "descălecătorul Moldovei". Publicarea accidentală a unor documente maramureșene în colecțiile de documente din secolul trecut a generat primele tentative în istoriografie pentru identificarea descălecătorului în persoana lui Dragoș din Giulești Marei. Unii îl considerau ca fiind Dragoș, tatăl lui Giula. Această teorie, deși încă A.D. Xenopol i-a dovedit inadvertența², este susținută încă accidental și în vremurile mai recente³. Confuzia este accentuată de identificarea de către unii istorici cu Dragoș, fiul lui Giula (deci nepotul celui alt candidat la această identificare cu descălecătorul)⁴. Aurelian Sacerdoțeanu a oferit o nouă interpretare a acestei teorii, care, pe bună dreptate, a atras opoziția

¹ Despre originea acestei legende, vezi R. Vuia, *Legenda lui Dragoș - contribuții pentru explicarea originii și formării legendei privitoare la întemeierea Moldovei în Anuarul Institutului de Istorie Națională*, Cluj, 1921, p. 300-310. Cf. Gh. I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești* ultima ediție, Chișinău, Ed. Cartea Moldovenească, 1991, p. 102-113. Despre tradiția istorică, vezi notele și comentariile lui Valeriu Râpeanu, *ibidem*, p. 232-233.

² A.D. Xenopol, *Un document asupra lui Bogdan descălecătorul Moldovei din 1349 în Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie* an 3, 1885, vol. V, fasc. I, p. 166-170.

³ V. Motogna, *Urmașii lui Dragoș (un document necunoscut)*, în *Revista Istorică*, XI, 1925, p. 201-204. Mai nou M. Gherman, *Contribuții la genealogia Dragoșizilor*, în *Muzeul Național*, 3, 1976, p. 269-278.

⁴ A. Sacerdoțeanu, *Succesiunea domnilor Moldovei până la Alexandru cel Bun în Romanoslavica*, XI, 1965, p. 223-225.

istoricilor. El consideră că Dragoș, fiul lui Giula din Giulești este descălecătorul, care după 1360 a revenit în Maramureș, urmându-i altcineva în "slujba sa pe care o avea în Moldova"⁵. Identificarea respectivă este incorectă, pentru că Dragoș din Giulești s-a reîntors în Maramureș după supunerea răzvrătiților moldoveni, faptă pentru care a fost răsplătit de către regele Ungariei, Ludovic cel Mare, prin danii cuprinse în mai multe acte ce ne permit localizarea lui în regiunea de baștină⁶. Ipoteza că Dragoș și Sas au fost simpli comandanți de oaste în slujba regilor Ungariei și excluderea lor dintre voievozii Moldovei nu este acceptată de către istorici⁷. Dragoș din Giulești a fost un comandant militar, dar faptul că după 1360 a beneficiat doar de danii în arealul moștenirilor și proprietăților familiei sale și nu a avut o poziție de anvergură ca cea pe care au avut-o fiii lui Sas peste doar cinci ani, indică limitele atribuțiilor sale. El a fost cel mult un "viteaz" maramureșean, intrat în rândul cavalerilor regelui, care s-a afirmat în oastea regală și a condus la un moment dat contingentul de oaste al Țării Maramureșului.

Apariția corpusului de documente maramureșene în 1900, rod al activității lui Ioan Mihalyi de Apșa, a permis crearea unor prime imagini de ansamblu asupra istoriei Maramureșului și, totodată, identificarea lui Dragoș "descălecătorul" cu un omonim al său originar din Bedeu⁸. Istoricul maramureșean este și primul care a făcut această identificare: "Acest Dragoș este după toată probabilitatea fondatorul și întâiul voivod al țerei Moldovei"⁹. Argumentele aduse de I. Mihalyi sunt tardive: "... El e titulat servientul regelui - nobil ca și Ștefan și Iuga, ..., voievozi maramurășeni...era lăudat, distins și cu avere, deoarece între moșiile sale Bedeu este una din posesiunile cele mai fertile din Comitat; alte date despre dânsul până astăzi n-am aflat, pentru că literile sale le v-a fi dus cu sine la Moldova și a rămas numai aceasta aci, ...după fiul său, voivodul Sas a avut nepot pe Magistrul Drag și exemplele ne arată, că nepoții purtau numele moșului lor...Numele lui Drag din Bedeu mai întâlnim în

⁵ *Ibidem*, p. 227.

⁶ V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Chișinău, Ed. Universitas, 1994, ediția a treia, p. 353-354.

⁷ *Ibidem*, p. 353. Cf. și Ștefan S. Gorovei, *Cu privire la cronologia primilor voievozi ai Moldovei*, în *Revista Istorică*, 1979, 2, p. 338-339.

⁸ I. Mihalyi de Apșa, *Diplome maramureșene din secolul XIV și XV*, Sighet, 1900.

⁹ *Ibidem*, p. 15, nota 2.

diploma din anul 1355, unde este numit: Comite Drag...numele lui Draguș din Bedeu nici într-una"¹⁰. Teoria lansată a avut efectul unui elixir pentru istoriografie, care s-a grăbit să își însușească argumentele. Personajul fiind identificat, istoricii au fost, pentru o mai mare perioadă de timp, preocupați de alte aspecte ale întemeierii statului moldovean. Apariția accidentală a unor contestări era anihilată repede prin verdicte de genul: "*Încercarea de a identifica pe Dragoș descălecătorul cu alt personaj decât Dragoș din Bedeu este contrazisă de analiza documentelor*"¹¹. Afirmția aparține regretatului R. Popa, care a oferit o nouă autoritate acestei teorii tradiționale prin excelența sa lucrare despre istoria Maramureșului¹². Un alt argument în sprijinul acestei identificări este faptul că descendenții lui Dragoș descălecătorul, după izgonirea lor din Moldova, au acaparat numeroase sate maramureșene, inclusiv cele din jurul Bedeului, care a rămas însă urmașilor lui Drag¹³. Ultima dovadă presupusă de istorici este aceea că stavropighia din Peri a fost întemeiată în preajma Bedeului¹⁴.

A fost lansată și o a treia ipoteză de către Ștefan S. Gorovei care susținea proveniența lui Dragoș dintr-o ramură colaterală a Codrenilor, cnezi de Câmpulung și Sarasău. Argumentele seamănă foarte mult cu cele anterioare, fiind doar transferate într-un spațiu mai larg. Urmașii lui Dragoș s-au stabilit în același cnezat al Câmpulungului la întoarcerea din Moldova, unde aveau o mănăstire, moștenită de la înaintașii săi. Numele unor sate din nordul Moldovei dovedesc așezarea aici a unor locuitori din Maramureș, cei mai mulți veniți din cnezatul Câmpulungului. Drăgoșeștii "*se arată foarte legați de cnezatul Câmpulungului (al Sarasăului), condus de cnejii din familia fostului voievod Codred*" și, conchide istoricul, Dragoș vodă aparținea unei ramuri colaterale a familiei Codrenilor și nu din familia unor cnezi de sat¹⁵.

¹⁰ *ibidem*.

¹¹ R. Popa, *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea* București, Ed. Academiei RSR, 1970, p. 241, nota 11.

¹² *ibidem*, p. 58, 66-67 și 241-243 despre originea Drăgoșeștilor, pe care o afirmă, dar nu o argumentează.

¹³ V. Spinei, *op. cit.*, p. 354.

¹⁴ menționată de S. Iosipescu, *Drăgoșeștii*, în *Arhiva genealogică*, I, 1994, nr. 1-2, Iași, p. 31.

¹⁵ Ștefan S. Gorovei, *Dragoș și Bogdan, întemeietorii Moldovei* București, 1973, p. 77-78.

Dacă analizăm cu atenție argumentele aduse pentru identificarea *Descălecătorului* cu Dragoș din Bedeu, respectiv cu un membru al familiei Codrenilor, observăm caracterul lor tardiv. Să le tratăm pe rând. Numele identic al celor doi nu este un argument serios, putând fi vorba și de o simplă coincidență. Numele de Dragoș are o frecvență destul de ridicată în Maramureș. Identificarea a fost făcută prima dată de către I. Mihalyi pe baza acestei coincidențe și pe baza faptului că acest personaj din 1336 nu mai apare în documente ulterioare. Drăgoșeștii, la întoarcerea din Moldova nu s-au stabilit în Maramureș. Se cunoaște documentul din 1365 prin care ei au primit domeniul din Maramureș al rebelului Bogdan¹⁶, dar aceasta nu înseamnă că este primul document dat în favoarea lor și nici că s-au stabilit aici. În aceeași perioadă au primit și castelul de la Becs (Tiszabecs) de la granița Sătmarului cu Ugocea. Ultima atestare a domeniului respectiv în proprietate regală este din 1364: "*castrum regium ... Bech*"¹⁷, iar în 1368 Drăgoșeștii au deja dispute cu vecinii pentru teritoriile dependente de castel¹⁸. În această perioadă, 1364-1368, putea oricând să intre în stăpânirea lui Balc și a fraților săi. Așezarea lor pe acest domeniu este indicată de cognomenul "de Beych" pe care îl poartă Drăgoșeștii în documentele respective. Iar din documentele ulterioare, chiar din cele referitoare la Maramureș, nu rezultă că s-ar fi stabilit pe proprietățile maramureșene.

Mănăstirea și stavropighia de la Peri erau în apropierea Bedeului, dar în hotarul Tarasului. De altfel, chiar documentul eliberat în 1404 de către urmașii Drăgoșeștilor în favoarea mănăstirii, spune clar că ea este construită în "Țara Teresului"¹⁹. Tarasul este atestat în stăpânirea Drăgoșeștilor în 1373²⁰ și dăruit la sfârșitul veacului mănăstirii. Dar reconstituirea drepturilor de proprietate după alungarea Drăgoșeștilor din

¹⁶ D.R.H., C, XII, p. 398-401, ultima ediție.

¹⁷ Maksai Ferenc, *A középkori Szatmár megye*, Budapest, Stephaneum Nyomda, 1940, p. 115.

¹⁸ *Documenta historiam valahorum in Hungaria illustrantia usque ad annum 1400 p. Christum*, Budapestini, 1941, nr. 169, p. 215, (în continuare *Documenta Vaahorum*).

¹⁹ N. Iorga, *O mărturie din 1404 a celor mai vechi "moldoveni"*, în *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, 1927, VI, p. 69-72, unde prezintă și comentează documentul din 1404 despre mănăstirea din Peri Maramureșului, publicat de A. Petrov, *Drevneișiaia țerkovnoslavianskaia gramota 1404 g. o. Karpatoruskoj teritorii*

²⁰ I. Mihalyi, *op. cit.*, p. 65.

Maramureș în favoarea lui Tatul din Ialova învecinată, precum și modul de constituire al domeniului acestui nobil maramureșean²¹, indică faptul că Tarasul a aparținut, probabil sub forma unui cnezat ce cuprindea și satele învecinate, înaintașilor zisului Tatul.

Drăgoșeștii au ocupat satele din jurul Bedeului, și, se consideră că pe acesta l-au lăsat rudelor lor, urmașii lui Drag. Într-adevăr nu există nici un act contemporan care să ateste ocuparea Bedeului de către Balc și frații lui. Există însă posibilitatea ca aceasta cotropire să fi existat tacit, pentru că bedeauanii stăpâneau satul cu drept nobiliar, având și document despre drepturile lor. Nu este exclusă cotropirea lui, având în vedere că era o enclavă în imensitatea stăpânirilor Drăgoșeștilor. Pe de altă parte, la sfârșitul secolului următor, Nicolaie și Bartolomeu Dragffy, urmași ai Drăgoșeștilor, au pretins, printre multe alte sate maramureșene, și Bedeul, susținând pentru toate existența unui drept de moștenire²². E interesant de relevat că Dragfieștii nu au reușit să acapareze Bedeul, în comparație cu alte sate pretinse și obținute pe diverse căi.

Chiar după aceste contraargumente suntem tentați să credem în continuare că Dragoș descălecătorul Moldovei este una și aceeași persoană cu Dragoș din Bedeu. Aceasta, deoarece este o tradiție adânc înrădăcinată în conștiința noastră pe care nu putem să o revalorizăm.

Întreaga discuție istoriografică a pornit de la un document din 1336, care este o relatare a Capitlului din Agria despre executarea hotărniciei unei posesiuni a românilor Drag și Dragoș, numită Bedeu, din regiunea Maramureșului. Beneficiarii diplomei și ai hotărnicirii sunt numiți "*servientium ipsius Domini nostri Regis*" - slujitori ai domnului nostru rege²³. Această titulatură a fost interpretată de istoricii români ca servitori ai regelui, "ceea ce arată atașamentul lor față de politica curții"²⁴. Inserarea în document a acestui apelativ arată de fapt că ei aparțineau acelei categorii ostășești de "*serviens regis*" care lupta în banderul regelui și a fost creat pentru a oferi posibilitatea regelui să se dispenseze

²¹ R. Popa, *op. cit.*, sub satele respective.

²² I. Mihalyi, *op. cit.*, 548-550, 588.

²³ *ibidem*, p. 13-15.

²⁴ V. Spinei, *op. cit.*, p. 354.

de trupele marilor nobili ai regatului²⁵. Totodată indică și statutul de mici nobili pe care îl implica titulatura respectivă. Deci considerarea celor din Bedeu doar ca simpli cnezi de sat este incorectă. Nici analiza documentelor de la începutul secolului al XV-lea nu confirmă statutul lor de cnezi, ci pe cel de nobili care stăpâneau satul Bedeu cu drept nobiliar.

Despre Drag se cunoaște un document din 1355, unde, "*comite Drag olaco de Bedeuhaza homine eiusdem Domini Regis*" a participat la o hotărnicire a posesiunilor Giulești și Nireș de pe valea Marei din Maramureș²⁶. Titulatura acordată lui Drag în acest document a fost interpretată denaturat de către istoriografie. Unii susțin "se apreciază că Drag din Bedeu...era om devotat regelui (*homine eiusdem domini Regis*) motiv pentru care probabil i se atribuisse înalta demnitate de comite"²⁷. El îndeplinea de fapt rolul de "*homo regius*", adică de om de măturie, de încredere, care reprezenta autoritatea regală. Aceasta este o obligație și o caracteristică a nobilimii mici și mijlocii de a participa, împreună cu oficialul din partea autorității notariale - convent, capitlu și, mai rar magistratul comitatului - la îndeplinirea unor mandate regale de hotărnicire, punere în stăpânire, citații, etc. R. Popa a specificat că Drag nu a fost comite al Maramureșului, dar explicația este mai mult decât ambiguă²⁸, făcând trimitere la un caz asemănător din Hațeg, pe care M. Holban îl considera "comis" la cetatea Deva²⁹. Comite al Maramureșului era în acea perioadă Paksi Oliver³⁰. E interesant că același titlu (*comites*) îl purta și Balc în 1368³¹. R. Popa îl considera greșit comite al Sătmarului³², căci această funcție era ocupată de Simion de Medieș, împreună cu cea de comite al Maramureșului³³. Atragem atenția asupra

²⁵ *Korai magyar történeti lexikon (9-14. század)*. Főszerkesztő Kristó Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994, p. 599-600.

²⁶ I. Mihalyi, *op. cit.*, p. 35.

²⁷ V. Spinei, *op. cit.*, p. 354.

²⁸ R. Popa, *op. cit.*, p. 67 și 209. Idem, *La începuturile Evului Mediu românesc. Țara Hațegului*, Ed. Academiei, București, 1988, p. 261, nota 89.

²⁹ M. Holban, *Din cronică relațiilor româno-ungare în secolele XIII-XIV* Ed. Academiei, București, 1981, p. 241, nota 43 și p. 243.

³⁰ Engel Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301-1457*, I, Budapest, 1996, p. 152.

³¹ *Documenta Valachorum*, nr. 169, p. 215. *DRH*, XIII, nr. 341, p. 534-535.

³² R. Popa, *Țara Maramureșului...*, p. 213, 248.

³³ Engel Pál, *op. cit.*, p. 153.

faptului că Drag îndeplinește acum (1355) atributul de *homo regius*, dar este primul maramureșean cunoscut în această postură, până atunci, în cazurile din Maramureș, au fost ori nobili din comitatele învecinate, fie curteni regali³⁴. Nu este exclusă nici funcția de vicecomite, chiar dacă documentul nu face o mențiune specială asupra acestui aspect, fiind vorba probabil de o greșeală a scribului. Oricum, acest Drag avea o poziție importantă în Maramureș, era cel puțin *familiars* al comitelui, anterior sau actual. Despre Drag se mai cunoștea doar că a avut un fiu, Ladislau (Vasile), care era jude nobiliar în 1385³⁵.

La atât se reduc în istoriografie cunoștințele despre familia nobilă din Bedeu. R. Popa, în monografia sa dedicată Maramureșului, susține că "satul (Bedeu - n.n.) a rămas deci în stăpânirea urmașilor lui Drag... ramură mai puțin cunoscută a Drăgoșeștilor"³⁶. O concluzie venită de la o autoritate ce a scris o pagină importantă a istoriei Maramureșului. Și totuși, există documente numeroase, din secolul al XV-lea, care menționează familia nobililor din Bedeu. Multe documente sunt chiar publicate, dar n-au intrat în atenția istoricilor.

O analiză a evoluției ulterioare a Bedeului, precum și realizarea unei genealogii a acestei familii³⁷ pe baza documentelor edite, dar și inedite din diverse fonduri arhivistice, permite o reconsiderare a problematicilor puse mai sus în discuție. Surpriza a fost pentru cercetător când a constatat că rezolvarea chestiunii originii lui Dragoș "descălătorul", mai precis invalidarea unor teorii istoriografice, constă într-un document din 1405 publicat în regest în limba maghiară în 1958 în colecția de documente din timpul regelui Sigismund de Luxemburg³⁸. Originalul se păstrează în colecția de documente a Bibliotecii Mari a Colegiului Reformat din Debrecen, Ungaria, în cuprinsul fostei colecții a Liceului Reformat din Sighet³⁹. Este scris pe pergament, parțial deteriorat

³⁴ I. Mihályi, *op. cit.*, p. 13, 20, 30.

³⁵ *ibidem*, p. 85

³⁶ R. Popa, *Țara Maramureșului*, p. 67.

³⁷ Genealogia realizată de Joódy Pál, *Máramaros vármegye 1749-1769. évi nemesség vizsgálatá, Máramarossziget*, 1943, p. 28 este eronată din cauza utilizării unui fals din 1326 și a necunoașterii tuturor documentelor existente.

³⁸ Malyusz Elemér, *Zsigmondkori oklevéltár*, Budapest, 1958, II/1, nr. 4341, p. 534.

³⁹ Debrecen, *A Stojka család iratai, oklevelei, foljegyzése* R 2579/34.

și pătat, cu urmele a două sigillii inelare aplicate (probabil ale vicecomiților).

Actul este emis la 3 noiembrie 1405⁴⁰ de magistratul comitatului Maramureș, adică de cei doi vicecomiți, juzii nobiliari și ceilalți nobili, care, întruniți în scaunul comitatens de judecată, au dat o decizie în problema procesului dintre Petru, fiul lui Drag și Nan, fiul lui Ladomir, ambii de Bedeu. Petru, fiul lui Drag (*Petrus filius Drag de Bedehaza*) pretindea o parte din posesiunea Bedeu. Noul comite, Petru Perény a remis rezolvarea disputei la scaunul comitatens, eliberând un mandat în acest sens pe care l-a prezentat congregației însuși Petru. Reacția celeilalte părți a fost imediată, Nan, fiul lui Ladomir susținând că lui Petru nu i se cuvine nimic. La următoarea prezentare, în ziua stabilită, Nan a adus documentul emis de capitlul din Agria la mandatul regelui Carol, tatăl lui Ludovic (*ipso termino advenientum diem fuissemus in sede iudiciaria constituti, tunc prefatus Nan unum privilegium seu literam in capitulo Agriensi iuxtam literam domini Karuli regis patris Ludovici pro memorie emanatem nobis porrexit*). Deoarece din document rezulta că Bedeul era într-adevăr numai proprietatea exclusivă a lui Nan și a fraților săi (*In quibus vidimus continentium plene et perfecte istomodo ...* - pătat și indescifrabil - *Petrus memoratus nullam portionem possessionariam in ipsa Bedehaza haberet*), magistratul a eliberat documentul de proprietate pe seama lor (a lui Nan și a fraților săi)⁴¹.

Deci pentru dreptul de posesiune asupra Bedeului s-au judecat două părți: Petru, fiul lui Drag și Nan, fiul lui Ladomir și frații lui. Ladislau, celălalt fiu cunoscut al lui Drag nu mai este menționat. Nan a negat dreptul de proprietate al lui Petru asupra unei părți din Bedeu, aducând ca argument un document eliberat de capitlul din Agria la mandatul regelui Carol Robert. Descrierea documentului ne duce la acel act din 1336 mai sus amintit. Actul respectiv a mai fost folosit de bedeuani în 1456, când s-a solicitat transcrierea lui, deși mai existau deja

⁴⁰ În colecția *Zs. Okl.* nu este datat (lună și zi) din cauza deteriorării documentului în regiunea respectivă. Data exactă - la Engel Pál, *op. cit.*, p. 153.

⁴¹ *Zs. okl.*, loc. cit., în regist în limba maghiară; în original, *Debrecen*, R 2579/34. Documentul mai poate fi consultat în fotocopie la Arhivele Naționale Maghiare din Budapesta: DF 275 883.

alte două hotărniciri efectuate între timp⁴². Deci documentul despre care este vorba în 1405 este sigur cel din 1336. Între timp nu s-a mai eliberat nici un alt act pentru proprietatea asupra Bedeului, căci altfel ar fi fost menționat, conform uzanțelor.

Congregația, analizând documentul, a dat câștig de cauză lui Nan, fiul lui Ladomir, menționând că drepturile lui rezultă din respectivul document. Se pune o întrebare mai mult decât stringentă: cine este acest Nan, fiul lui Ladomir, și, mai bine zis, cine este acest Ladomir?

În documentul din 1336 sunt menționați ca proprietari doar Drag și Dragoș. De remarcat că în acel document cei doi nu sunt menționați ca frați! Pe fiii lui Drag îi cunoaștem: sunt Vasile (Ladislau), menționat în 1385 și Petru, atestat chiar de acest document din 1405. Având în vedere că lui Nan, fiul lui Ladomir i se recunoaște dreptul de proprietate asupra Bedeului tocmai pe baza documentului din 1336, rezultanta posibilă este doar una singură. Ladomir este fiul lui Dragoș din Bedeu, cel menționat în 1336, iar Nan este nepotul său. Decalajul de vârstă este redus. Petru este înaintat în vârstă, căci nu mai apare în documente, iar în 1411 este menționat deja fiul său Danciu⁴³. Probabil că între 1405 și 1411 a decedat. Chiar fiul său Danciu este menționat la o vârstă înaintată, căci în 1419 este ultima lui apariție documentară⁴⁴, și imediat după aceea, Tatul din Ialova învecinată, cu care se înfrățise în 1415⁴⁵, pretinde partea de posesiune din Bedeu a defunctului, care ar fi decedat fără urmași⁴⁶.

Evoluția ulterioară a disputelor dintre diversele ramuri ale nobililor din Bedeu confirmă decizia actului din 1405. Chiar dacă, după

⁴² În 1456 a fost transcris de către Conventul din Lelesz documentul din 1336. Cf. I. Mihalyi, *op. cit.*, p. 375. A fost folosit pentru dovedirea hotarelor Bedeului în hotărnicirea din același an, solicitată de toți proprietarii - Direcția Generală a Arhivelor Naționale București, colecția Microfilme, fond Cehoslovacia, Rola 101, c. 564-565 (Arhivele Naționale Slovace, Bratislava, fond. Arhiva Conventului din Lelesz, Litterae Metales Maramorosiensis, nr. 44.).

⁴³ I. Mihalyi, *op. cit.*, p. 168 - "Petrus Danch de Bedehaza".

⁴⁴ *ibidem*, p. 228, 229, 241.

⁴⁵ În 1415 Danciu de Bedeu, împreună cu Tatul din Ialova și cu Sandrin, fiul lui Erdeu de Târnova, cumpără Criva și Criva Mică - Ivány Béla, *A román szent bírodalmi Széki grof Teleki család Gyömrői levéltára*, Szeged, 1937, nr. 127, p. 107. Cf. Arhivele Naționale Maghiare, Budapesta, DL 62 794.

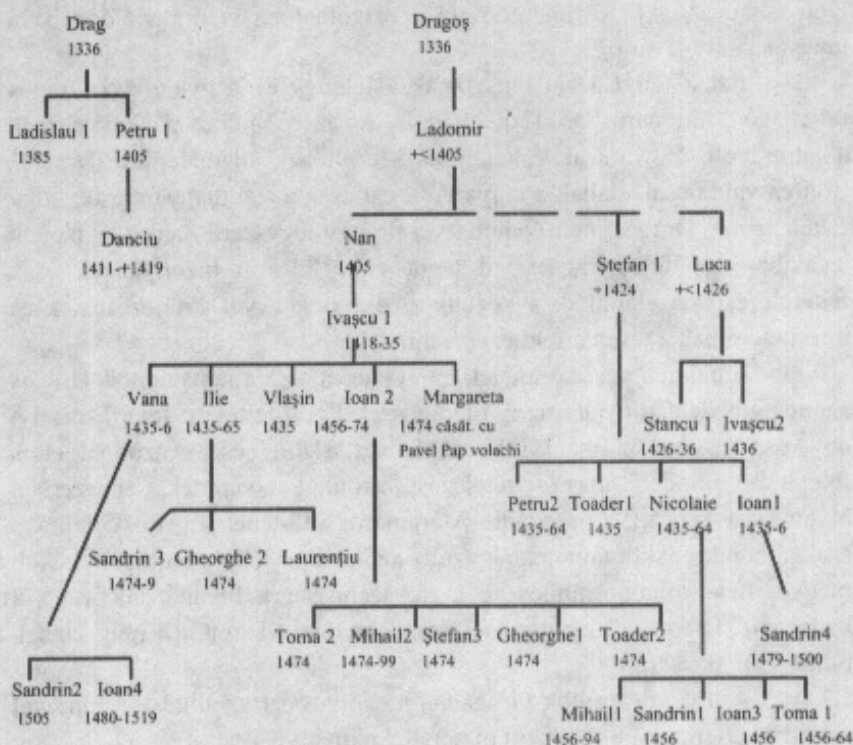
⁴⁶ Ivány Béla, *op. cit.*, nr. 144, p. 111-112. Cf. și Biblioteca Mare a Colegiului Reformat din Debrecen, R 2579/45.

cum rezultă din pretențiile lui Tatul, Danciu fiul lui Petru ar fi stăpânit o parte din Bedeu, disputele ulterioare pentru dreptul de stăpânire asupra Bedeului se poartă între două ramuri principale ale fiilor lui Nan și a fraților lui. Este o confirmare a deciziei din 1405, prin care urmașii lui Ladomir sunt recunoscuți ca unici posesori de drept asupra Bedeului.

Acel Ladomir este sigur fiul lui Dragoș din 1336. Desigur, această reconstituire genealogică ridică o serie de întrebări pe care doar cercetări viitoare le-ar putea rezolva într-o oarecare măsură. De ce magistratul comitatului nu a recunoscut dreptul de proprietate al lui Petru, fiul lui Drag, având în vedere că atât tatăl său (Drag), cât și Dragoș erau proprietari cu drepturi egale asupra Bedeului în 1336? Și în pofida măsurii din 1405, peste 15 ani există date certe că familia lui Petru, deci urmașii lui Drag au stăpânit o parte a Bedeului. Legile după care se exercita dreptul de proprietate în Maramureș sunt prea puțin cunoscute, în ciuda studiilor de care a beneficiat istoria acestei regiuni. Desigur, s-ar putea face speculația că Ladomir ar putea fi un fiu al lui Dragoș "descălecătorul" Moldovei, și deci un frate al lui Sas, care ar fi rămas în Maramureș. Atragem atenția asupra caracterului tardiv al argumentelor aduse în istoriografie pentru identificarea lui Dragoș din Bedeu cu Dragoș "descălecătorul". Am arătat mai sus exagerările istoricilor când se interpreta greșit informațiile din documente, uneori din cauza necunoșterii termenilor specifici. Orice tentativă de identificare impune o analiză atentă a informațiilor. O reconsiderare a tuturor ipotezelor și a argumentelor ar putea deschide noi perspective în "identificarea "descălecătorului" Moldovei.

Prin această reconstituire genealogică se destramă un secol de tradiție istoriografică care l-a consacrat pe Dragoș din Bedeu ca "descălecător" al Moldovei. Este probabil o restituire a adevărului istoric. La nivelul actual al cercetărilor putem doar să tratăm problema ca insolubilă, și să considerăm într-un mod mai "plastic" că Dragoș "descălecătorul" reintră în sfera legendei care l-a plâsmuit și l-a consacrat peste veacuri, și să lăsăm istoricii să se aventureze pe tărâmul speculațiilor istoriografice.

Tabloul genealogic al Drăgoșștilor din Bedeu⁴⁷:

Grigore- 1411; Ștefan2<<1436; Sandor 1418; Maxim 1425

Dragos, Moldova "államalapítója" a legenda és valóság között (összefoglaló)

A történettudomány ismer néhány elméletet Dragos személyére vonatkozóan, a legenda és a krónikák szerint ő Moldova, a Kárpátoktól

⁴⁷ Datele care ne-au servit la realizarea acestui tabel genealogic sunt adunate din Ioan Mihalyi, *op. cit.*, passim; Ivány Béla, *op. cit.*, passim; precum și din documente inedite de la Arhivele Naționale Maghiare din Budapesta, Biblioteca Mare a Colegiului Reformat din Debrecen și Direcția Județeană Maramureș a Arhivelor Naționale. Nu aprofundăm aparatul critic pentru că scopul acestei lucrări este doar de a dovedi inadvertența unor teorii cu privire la identitatea "descălecătorului" Moldovei.

keletre elterülő román állam megalapítója. A történészek nem ismerik el ennek a Dragosnak az azonosságát a máramarosi gyulafalvi Dragosokéval, aki dokumentumokkal igazolhatóan betört Moldovába a magyar kitély javára.

Ezt a tényt azzal támasztják alá, hogy ez a gyulafalvi Dragos fellelhető Máramarosban 1360 után is, és az ő Moldovai akciója csak alkalmi volt. Egy másik feltételezés szerint az "államalapító" Dragos, Codrea vajda családjának a tagja volt, ezt csak azzal magyarázzák, hogy feltehetően "Drágos nem lehetett csak egy egyszerű kenéz, hanem legalább, egy fejedelmi család tagja volt. Ezek a bizonyítások csak feltételezéseken alapultak a középkori okiratok egyes kifejezéseinek és információinak a téves értelmezései miatt.

Elhalkult az az elmélet, melyszerint az "államalapító" Dragos azonos a bedeházi (Máramaros) Dragossal. Ezt a feltevést Ioan Mihaályi de Apsa vetette fel már 1900-ban, és ezt a történészek azonnal el is fogadták. Minden más feltételezést azonnal elvetettek, egyszerűen hivatkozva a XIV. századi Máramaros történelmével foglalkozó szakemberekre, akik támogatták ezt az azonosságot jöllehet a bizonyítékok megkésetté voltak, mindössze a névazonosságra hivatkoztak vagy a bedeházi Dragos Máramaros társadalmában betöltött helyzetének túlhangsúlyozására.

A dokumentumok vizsgálata megdőnti ezt az állítást, a többivel együtt és elletmond a felhozott bizonyítékoknak.

A legfontosabb bizonyíték ezen feltevések megcáfolására, amelyek szerint "államalapító" Dragos azonos személy lenne bedeházi Dragossal, kitűnik egy 1958-ban publikált okirattól egy magyarországi középkori okleveleket tartalmazó gyűjteményben, amely azonban a történettudomány számára észrevétlen maradt, sőt még a Máramaros történetével foglalkozó történészek számára is, akik használták ezt az okmánytárat. Ennek alapján, és megerősítve más XV. századi dokumentumokból származó információkkal, rekonstruálni lehet a bedeházi román nemesi család genealógiáját. A családfából, látható a bedeházi Dragos származása, amelyik bizonyítja a történettudomány által beállított feltevések hamisságát. Bedeházvi Dragos nem azonos "államalapító" Dragossal. A kutatások jelenlegi szintjén megoldatlannak kell tekintenünk ezt a kérdést, úgy értékelve "szemléletesebben", hogy

"államalapító" Dragoș visszatér a mondavilágba, amelyik évszázadok során át elfogadta és hagyjuk a történészeket, hogy kalandozzanak az újabb történettudományi elméleteket felállítva.

Dragoș, fondateur de la Moldavie entre légende et réalité

(résumé)

Dans l'historiographie existent quelques théories concernant la personne de Dragoș en qui la légende et les croniques placent la fondation de la Moldavie, état roumain à l'Est des Carpates. L'identification de ce Dragoș avec le Dragoș de Giulești (Maramureș) qui atteste par des documents qu'il est intervenu en Moldavie, en faveur du Roi de Hongrie, n'est pas acceptée par les historiens. On argumente sur le fait que ce Dragoș de Giulești est présent dans le Maramureș après 1360. Son action en Moldavie étant seulement de conjoncture. Une autre hypothèse convient que Dragoș le fondateur serait un membre de la famille du voïvod Codrea. Elle est soutenue à titre d'hypothèse grâce à l'argument du genre suivant: "Dragoș ne pouvait être seulement un simple cnez de village, mais seulement un membre d'une famille voïvodale". Ces arguments ont été avancés à titre d'hypothèse, par une fausse interprétation de quelques termes et d'informations de documents du moyen âge.

On s'est familiarisé dans l'historiographie avec la théorie qui veut que Dragoș le fondateur soit la même personne que Dragoș de Bedeu (Maramureș). Jusqu'en 1900 Ioan Mihalyi de Apșa a lancé cette hypothèse qui a immédiatement été acceptée par les historiens. Toute initiative de nier cette théorie était repoussée par les historiens par le simple renvoi à la parole des spécialistes de l'histoire du Maramureș du 14e siècle qui soutenaient cette identification. Donc les arguments étaient tardifs, basés seulement sur une simple ressemblance de nom ou sur l'exagération de la position de Dragoș de Bedeu dans la société maramuresienne. L'analyse des documents infirme l'hypothèse de ci dessus de même que les autres et contredit les arguments apportés.

L'argument principal dans la contestation de cette hypothèse qui veut que Dragoș le fondateur de la Moldavie soit la même personne que Dragoș de Bedeu est relevé aussi grâce à un document publié déjà en 1958 dans une collection de diplômes médiévaux en Hongrie, mais qui a passé inaperçue de l'historiographie, ainsi que des historiens qui se sont occupés de l'histoire du Maramureș d'une manière spéciale et ont utilisé un dossier respectif. Sur sa base ainsi que par la corroboration avec les informations d'autres documents du 15e siècle, on peut reconstituer la généalogie de la famille des nobles roumains de Bedeu ce qui prouve l'inadvertance de l'hypothèse inscrite dans l'historiographie. Dragoș de Bedeu n'est pas la même personne que Dragoș le fondateur de la Moldavie. Au niveau actuel des recherches nous pouvons seulement considérer le problème comme insoluble considérant d'une manière plus „plastique” que Dragoș le fondateur est repassé à la légende qui l'a consacré au cours des siècles et nous pouvons laisser les historiens s'aventurer dans de nouvelles spéculations historiographiques.